

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Izhaja vsako sredo.
Cena: Letno Din 32.—, polletno Din 16.—, četrtletno Din 9.—, inozemstvo Din 64.—. — Poštno-čekovni račun 10.603.

Uredništvo in upravništvo: Maribor, Koroška cesta 5

Telefon interurban 113.

Cena inseratom: cela stran Din 2000.—, pol strani Din 1000.—, četrt strani Din 500.—, 1/2 strani Din 250.—, 1/10 str. Din 125.—. Mali oglasi vsaka beseda Din 1.20.

Vprašanje naših občin.

Občina je poleg rodbine najprvotnejša oblika združbe ljudi, ki stanujejo v istem kraju. Kadar se določena skupina ljudi naseli na določenem kraju, nastane občina ali kot združna ali kot gospostvena oblika organizacije. Občina torej ni samovoljna društvena tvorba, marveč je naravni razvoj in naravno razširjenje rodbine, zlasti ako se oziramo na prvotni postanek družabnega življenja. Socialna narava človekova, ki je občini dala postanek, ji je tudi določila delokrog in pravice. Skrbeti mora občina za red in varnost ljudi, ki spadajo v njen okoliš, ter za takšne naprave in ustanove, ki pospešujejo javni blagor in ki so za njih ostvarjenje moči in sredstva poedincev preslaba. Zato potrebuje občina posebno avtoriteto (oblast), pa tudi potrebna sredstva, in vsled tega mora imeti ali svoje imetje ali pa morajo k potrebnim sredstvom prispevati občani z dajatvami in davki.

Ker je občina ne samovoljna, marveč naravna družba z določenim ciljem in delokrogom, ji pripada gotova mera samostojnosti, neodvisnosti in samouprave. Ker je vsa država razdeljena na občine ter je občina del države, se mora občina volji države pokoriti. Državi ne more biti vseeno, ako se po občinah širi državni sovražni duh; tudi občini ne more biti vseeno, ako se državi rušijo temelji ter se ji rešitev njene naloge onemogočuje: med obema vlada ter tudi mora vladati razmerje vzajemnosti. Državi pripada nad občinami nadzorovalna pravica, in to tem bolj, ker imajo občine poleg svojega naravnega delokroga v moderni državi še tudi preneseni, od države ji izročeni delokrog.

Zakonodajna državna oblast izdaje potom posebnih zakonov organizatorne in urejevalne predpise za občine. Pričakuje se, da bo tudi v naši državi izšel kmalu nov občinski zakon. Kakšen bo ta zakon, se ne more napovedati, ker pristojni činitelji o tem niso v ničemer obvestili javnosti. Po časnikih se pojavljajo ugibanja, ki imajo na sebi večje ali manjše znake verjetnosti. Ni praktične vrednosti v njih in zato je odveč, da bi se z njimi bolj podrobno pečali. Ako se bomo sedaj še nekoliko porazgovorili z ljubljanskim dnevnikom »Jutro«, storimo to iz razloga, da njegove nazore primerno svetlimo ter zavrremo.

»Jutro« piše v svoji številki 26. septembra med drugim sledeče: »Razumljivo je, da se pripravlja kot prvi korak k ureditvi samoupravnega problema revizija dosedanjega teritorialnega obsega občin potom komasacije občinskih teritorijev, katere edini cilj je omogočiti vsaki občini vzdrževanje nujnega in modernim nalogam občine odgovarjajočega aparata ter jo usposobiti, da bo mogla v svojem delokrogu ustanoviti, odnosno vzdrževati razne občekoristne naprave, ki so mali občini sicer nedosegljive. — Računati moramo s tem, da se bo tudi v ljubljanski in mariborski oblasti izvršila morda še v toku letošnje jeseni komasacija, ki bo mnogo malih občin spojila v večje občinske edinice, odnosno izvedla ponekod potrebna zaokroženja občinskih teritorijev.«

Odgovornost za to poročilo kajpada prepuščamo »Jutru«. O komasaciji sami, to je, da rabimo domač in bolje razumljiv izraz, o zlaganju občin bi se dali navesti razlogi za in proti. So razlogi, ki govorijo za teritorialno (ozemsko) male občine, so pa tudi razlogi, ki govorijo za po obsegu velike občine. Če bi te razloge položili na tehtnico, ne vemo, katera stran bi pretegnila. Toda ne gre v tem vprašanju govoriti teoretično (znanstveno), marveč je potrebno, da se vzamejo v poštev dejanske razmere v Sloveniji. Sedanje občine, med kojimi je veliko število ozemsko malih občin, so posledica dolgotrajnega zgodovinskega razvoja in so zrastle z razvojem in organizacijo javnega in narodnega življenja v Sloveniji. Samo prav tehtni razlogi morajo biti merodajni, da bi se na organizaciji občin izvršile spremembe.

»Jutro« je tudi na tem stališču, pa samo z ozirom na mestne in trške občine. Glede na te občine izjavlja »Jutro«: »Bila bi največja pogreška, ako bi se jih skušalo utopiti v okolcah z deloma čisto drugimi gospodarskimi in socialnimi interesi. Tu se ne bi pridobilo nič, nasprotno bi se izzvale škodljive borbe, ki bi delasposobnost tako povečanih občin znatno oslabilo, a ne

povečale.« Po »Jutrovem« naj bi torej bilo tako: Kmetijske občine naj se komasirajo, naj se zložijo, mestne in trške občine pa ne. Malomestne in trške občine, ki so, da rabimo »Jutro« izraz, »napredne«, naj bi ostale v svojem dosedanjem obsegu, če tudi štejejo včasih komaj 1000 in še manj kot 1000 prebivalcev, kmetijske občine pa naj bi se zložile, da se doseže število 2000 in še več prebivalcev, predpisanih in potrebnih za občino!

Da je »Jutro« tukaj prišlo navzkriž z načelom enakopravnosti, je jasno in obenem značilno. Ako »Jutro« poudarja, da so »naše mestne in trške občine historične (zgodovinske) edinice«, mora nam biti dovoljeno poudariti, da so mnogotere malomestne in trške občine na Slovenskem Štajerskem in tudi drugod res »zgodovinske edinice« in sicer v zgodovini nemškutarije. Saj jih je upravna politika prejšnje države zato ločila od okoliških slovenskih kmetijskih občin, da vzdržuje in ojačuje nemškutarstvo v slovenskih krajih. Ali takšne »zgodovinske edinice« zaslužijo, da se ohranijo v naši narodni državi?!

Naposled je treba ugotoviti čudno stališče, ki ga zavzema »Jutro« v vprašanju, kdo naj sodeluje pri predpripravah za preosnovo občin. Piše namreč: »Poročajo nam, da sta naši oblastni samoupravi ponudili sreskim poglavarstvom svoje sodelovanje v predpripravah za izvedbo tega reformnega dela s konkretnimi nasveti in predlogi. Nam se zdi, da zaenkrat ni zakonske možnosti, da bi oblastni komisarji inicijativno mogli sodelovati s sreskim poglavarji, se nanje obračati in jim dati nasvete. To bi bilo pač nedopustno prekoračenje njihovega delokroga.« Po »Jutrovem« mišljenju torej ne bi smela komisarja oblastnih samouprav v Sloveniji kot zastopnika oblastne samouprave sodelovati pri predpripravah za preosnovo občinske samouprave. Za to baje ni zakonske možnosti, to bi bilo nedopustno prekoračenje njihovega delokroga. Kdo pa naj vzame vso to stvar v Sloveniji v roke? »Jutro« meni: Komisija, imenovana od ministrstva v Beogradu. Tako bo vprašanje preosnove občin v Sloveniji najboljše rešeno.

Novi zakon o vojski.

»Službene Novine« v Beogradu so v svoji številki 23. septembra objavile novi zakon o ustrojstvu vojske in morarice. Zakon obsega 358 členov. Z njegovim uveljavljenjem preneha veljati zakon o ustrojstvu vojske i mor-

narice od 9. avgusta 1923. V naslednjem poročamo o njegovih podrobnostih, v kolikor zanimajo tudi širje kroge čitateljstva.

Vojaška obveznost.

Vojaška obveznost je splošna in vsak ima pravico in dolžnost služiti v vojski. Vsakdo mora osebno odslužiti svoj rok in ni mogoče imeti namestnika v kakšni drugi osebi, niti se ne more odkupiti od te obveze. Trajno nesposobni plačujejo vojnico. Osebe, ki jim je odvzeta državljanska čast, ne morejo služiti v vojski. V primeru vojne se uporabljajo v zaledju; tudi ti morajo plačevati vojnico. Vojaška službena obveznost prične z izpolnjenim 21 letom in traja do vštete 50 leta starosti. Službena obveznost v operativni vojski traja od 21 do 40 leta, v rezervi pa od 40 do 50 leta.

Kaderski rok.

Službovanje v stalnem kadru (kaderski rok) pričinja v tistem koledarskem letu, v kojem rekrut dovrši 21 leto, in traja normalno 18 mesecev v vojski, a 2 leti pri mornarici in pri zrakoplovstvu. Kdor se namenoma odtegne odsluženju kaderskega roka (vojni begunec), a ga ujamejo pred izpolnjenim 40 letom, mora odslužiti triletni kaderski rok.

Dijaški rok.

Do devetmesečnega dijaškega roka imajo pravico za vojaško službo sposobni rekruti, ki so dovršili univerzo, srednjo ali odgovarjajočo strokovno šolo ali najmanj šest razredov gimnazije ali realke, vsi ti pod pogojem, da v devetmesečnem roku uspešno končajo šolo za rezervne oficirje.

Vojaška obveznost bogoslovcev.

Tudi za bogoslovce vseh veroizpovedanj obstoja vojaška obveznost. Kaderski rok za nje znaša šest mesecev in ga morajo odslužiti v bolnicah ali bolničarskih četah. Ako 4 leta po končani šoli ne stopijo v duhovniški stan, so dolžni služiti do polnega roka 14 mesecev.

Skrajšani rok.

Skrajšani kaderski rok je predviden za dijake, za katere znaša 9 mesecev, in za rekrute zrakoplovnih čet, katerim se skrajša rok na 12 mesecev, če se izkažejo s spričevalom kake domače ali inozemske šole o dovršeni pilotaži in pokažejo po enoletnem službovanju dovoljno znanja.

Skrajšani devetmesečni rok je predviden tudi za rekrute-hranitelje, to je za one, katerih oče je že star in za priobitno delo nesposoben in ni drugega nad 17 let starega moškega, ki bi skrbel za rodbino.

Oprostitev od vojaške službe.

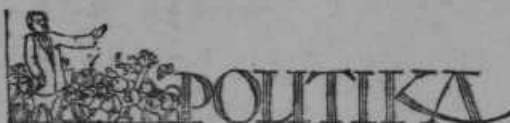
V smislu člena 50 so oproščeni vojaške službe: a) stalno nesposobni; b) začasno nesposobni, če do 25 leta starosti niso postali zopet sposobni; c) rekruti, ki so do 25 leta starosti edini

hranitelji svoje rodbine in žive od poljedelskega posestva ali osebnega dela in ne plačajo nad 120 Din neposrednega davka. Med nesposobne člane familije (družine) se računajo ženske in od moških tisti, ki še nimajo 17 let ali pa so dovršili 60 let, kakor vsi v obče brez ozira na starost, ki jih je vojaška komisija spoznala za stalno nesposobne.

Odgoditev kaderskega roka.

Odgoditev kaderskega roka se dovoli rekrutom-dijakom, če jih odsluženje kaderskega roka zadene v študijski dobi, toda nadalje od 27 leta starosti. Odgoditev roka je dalje dopustna re-

krutu iz rodbine, v kateri je poleg rekruta samo še eden za delo sposoben član, ki že služi kaderski rok, dokler se ta ne vrne iz vojaške kaderske službe. In končno je predvidena odgoditev kaderskega roka rekrutu, ki vzdržuje sodno zaporno kazen. Če traja kazen preko 27 leta starosti, se rekrut ne pozove več v kadersko službo, marveč mora plačati vojnico a se istočasno vpiše v operativno vojsko. Posebne določbe vsebuje zakon glede kaderskega roka izseljencev. Izseljencem, ki žive v kakšni evropski državi, je dopustna odgoditev roka do 23 leta, izseljencem v prekomorskih državah pa do 27 leta starosti.

V NAŠI DRŽAVI.

V zadnjem tednu je bilo uzakonjenih nekaj novih zakonov. Z vsemi onimi, ki so važni za naše podeželsko ljudstvo, se bomo bavili od številke do številke na uvodnem mestu.

Posvetovanja v Pirotu. V srbskem mestu Piroto zborujejo zastopniki naše države in Bolgarije. Doslej je bilo na pirotskih posvetovanjih sestavljeno v obeh jezikih besedilo pravilnika o policijskih ukrepih za olajšani prehod preko državne meje. Podpisani so bili pravilniki o obmejni službi, ki naj zagotovijo mir ter red na meji. Sestavil se je tudi pravilnik o dvovlastnikih.

Ministri Male antante. Ob priliki zasedanja Društva narodov v Ženevi so se sestali na posebna posvetovanja zunanji ministri držav Male antante. Zastopniki Male antante so ugotovili, da je položaj v Avstriji skrajno vznemirljiv in da bi bil izbruh državljanske vojne v Avstriji za evropski mir silno nevaren. Ministri so razpravljali tudi o odstranitvi napetosti med Jugoslavijo in Bolgarijo. Prihodnja konferenca Male antante bo v dveh ali treh mesecih v Pragi.

Jugoslavija izvoljena v komisijo za nadzorstvo oborožitvene industrije. Štiri tedensko zasedanje Društva narodov je zaključeno. V komisijo za nadzorstvo oborožitvene industrije sta vstopila kot nova člana zastopnika Jugoslavije in južnoameriške države Peru.

Obmejna pogajanja med našo državo in Madžarsko. V zunanjem ministertvu v Beogradu se vršijo med madžarskimi in našimi zastopniki pogajanja za ureditev obmejnega prometa.

Grški zunanji minister Venizelos se bo ustavil na povratku iz inozemstva v Beogradu 7. oktobra. Ob tej priliki bo imel krajše sestanke z našim ministrskim predsednikom in zunanjim ministrom.

V DRUGIH DRŽAVAH.

Avstrija dobila novo vlado. Dosednji avstrijski kancler Streeruwitz je odstopil. V dostojanstvu kanclerja ga je nadomestil šef dunajske policije Schober, ki je sestavil novo vlado iz političnih in nepolitičnih osebnosti. Namen Schoberjeve vlade je, upostaviti v Avstriji mir ter red.

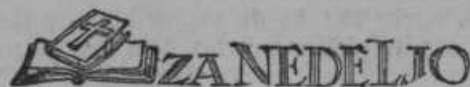
Razpust čehoslovaškega parlamenta. Obe čehoslovaški zbornici sta razpuščeni. Nove volitve so razpisane za 27. oktober. Glavna borba se bo vršila med združenimi koalicijskimi strankami in socijalisti.

Italija je vpeljala eno uro verouka v vse srednje šole. Tisti učenci, za katere zahtevajo starši pismeno, da se jih ne poučuje v verouku, bodo od njega oproščeni.

Kečaj bi bila mogoča pogajanja med Anglijo in Rusijo. Vedno se piše in raznaša v svet začetek pogajanj med sovjetsko Rusijo in angleško državo. Anglija smatra, da so pogajanja brezpredmetna, dokler ne sprejmejo boljševiki teh-le osnovnih pogojev za sporazum: 1. Sovjetska Rusija mora priznati predvojne dolgove. 2. Sovjeti morajo opustiti širjenje komunizma po angleškem ozemlju.

V Afganistanu zopet boj. Srednjeazijsko kraljestvo Afganistan nam je znano po pregnanem kralju Amanullahu. Za njim se je urinl na afganistanski prestol Habibulah, mož zelo temne preteklosti. Proti imenovanemu se je upri bivši afganistanski vojni minister Nadir kan, ki prodira proti glavnemu mestu Kabul. Baje se obeta kralju Habibulahu slaba in se širi vest, da je bil umorjen.

Krvavi obračuni v rusko-kitajskem sporu. V rusko-kitajskem sporu se ne gane zadeva nikamor. Obe armadi si stojita z orožjem v roki nasproti. Doslej so vpadli večkrat na rusko ozemlje Kitajci in ruski belogardisti (ruski begunci). Sovjeti napovedujejo za te vpadе krvav obračun.

Sv. Terezija Deteta Jezusa.

Spominski dan 3. oktober.
Svetnica, ki je živela še takorekoč med nami, pa že uživa čast oltarjev.

je Mala Cvetka — Terezija Deteta Jezusa.

Rodila se je 2. januarja leta 1873 kot deveti otrok v precej premožni družini Stanislava Martin v Alanson na Francoskem. Malo cvetko so jo imenovali v hiši in so jo zelo skrbno negovali. Mati ji je sicer zelo zgodaj umrla, a